

АНОНИМЕН ПЪТЕПИС

ОПИСАНИЕ НА ЕДНО ПОСОЛСТВО И ПЪТУВАНЕ НА... ДАВИД
УНГНАД ОТ ВИЕНА... ДО ЦАРИГРАД... ПОДГОТВЕНО ЗА ПЕЧАТ
ОТ ФРАНЦ ОМИХ... 1572 г.

През 1570 г. император Максимилиан сключил договор с трансилванския княз Йоан Сигизмунд Заполиа. На последния се признавали наследствените права над владенията от него територии, но той трябвало да се откаже от кралската титла. Освен това се предвиждало, в случай че турците прогонят Заполиа от Трансилвания, той да получи във владение гр. Ополе в Силезия, а също и една принцеса от Хабсбургския дом за жена. Макар че тази спогодба била извършена тайно от Портата, слухът за нея стигнал до Босфора и естествено предизвикал голямо раздразнение. А когато след смъртта на Иван Сигизмунд виенският двор се опитал да издигне свой поставеник на трансилванския престол, последвали не само оплаквания и протести от Цариград, но по свой обичай турците се хванали за оръжието. Пашите и пограничните бегове започнали да плякосват и грабят, да отвлечат в плен населението на крайграничните области в Хърватско и Унгария. До голяма война между двете монархии обаче пак не се стигнало.

Поради войната със Свещената лига — Испания, Венеция и папата — Портата не желала да се вплита с тежка война на северната си граница. Макар че от някои среди бил съветван настойчиво да подготви войската си и да наруши мира, Максимилиан II изпратил през април 1572 г. ново посолство в Цариград, което занесло годишния трибут и скъпи подаръци за султана, великия везир Мехмед Соколович и други висши турски сановници. То било водено от Давид Унгнад и Едуард Провизионали.

Давид Унгнад, барон на Сонек и Прайбург, произхождал от виден австрийски аристократичен род, който бил приел Реформацията. Чичо му заемал важни служби при Фердинанд I, но поради конфесионални причини се оттеглил и се преселил във Вюртемберг. Същият е известен и с това, че отпуснал средства да се преведе Библията и други богословски книги на турски език. Самият Давид фон Унгнад се ползувал с името на образован, умен, решителен и красноречив благородник. Освен латински, той знаел седем езика — гръцки, френски, италиански, испански, маджарски, чешки и хърватски.¹ След завръщането си от Цариград Унгнад бил издигнат за таен съветник на императора и за председател на Военния съвет. По-късно към средата

¹ За Давид Унгнад се разказва, че когато на една аудиенция при султана не му донесли стол, той свил наметалото си и седнал на него, а на тръгване не го взел. На въпросите, защо направил това, той отговорил, че императорските посланици нямат навик да вземат столовете със себе си.

на следващото столетие Фердинанд III издигнал един от племенниците на Угнад в съсловието на имперските графове.

Императорското посолство било посрещнато добре в Цариград. Давид Угнад имал поръчение да използва аудиенциите си при султана и великия везир да се оплаче от турските погранични началници, които нарушавали мира. Турските държавници, както обикновено, обещали да вземат мерки да ограничат своеволията и злочинствата на бегове. Но всичко продължило по старому.

Пътуването на мисията на Давид Угнад от Виена до Цариград през 1572 г. е отразено в едно описание, отпечатано през 1582 г. от Франц Омих. То носи заглавието: *Beschreibung einer Legation und Reise, von Wien aus Osterreich auff Constantinopel, durch den Wolgeborenen Herrnn, Herrnn David Vngnadrn, Freyherrn zu Sonneck und Pfandsherrn auff Bleyburgk, auss Römischer Keyserlichen Majestät befähig und Abforderung an den Türckischen Keyser, Anno 72. verrichtet.*

Darinn die Geschenck so S. G. dem Türcken, seinen Räthen und Befehlichhabern selbst vberantwortet, und sonstn viel schöner Historien, Antiquiteten und Geschichte, gar lustig zu lesen, beschreiben vnnnd verfasset sein, vormals nie aussgegangen.

Itzund aber in Druck verfertiget durch M. Franciscum Omichium. Cum Priuilegio. Zu Güstrow im Fürstlichen Meckelnburgischen Hofjlager. Anno 1582.

Това съчинение представлява пътен дневник на мисията. Лицето, което е съставило това описание, е неизвестно. От съдържанието на пътеписа се вижда, че авторът е бил участник в мисията. Той нарича един от знатните, хофмайстер, може третия по ранг в пратеничеството, свой господар. От друга страна, съставителят на пътеписа е бил сред групата благородници, които Давид Угнад изпратил да поздравят румелийския бейлер-бег в Пловдив. Езикът на изложението показва, че немският език не е бил матерен език на автора, а че той го научил после, и то не много добре. От друга страна, той не е бил от славянски произход и е изопачавал много славянските имена по пътя.

От самото съдържание на пътеписа може пак да се заключи, че неизвестният по име съставител на пътеписа е имал известно книжовно образование, знаел е латински език и имал известни познания из областта на историята и старата география. По време на пътуването той се интересувал от антични старини и надписи.

Разглежданият пътепис е известен повече по името на своя издател Франц Омих (Францискус Омихиум). Той бил професор по фармацевтика в университета в гр. Франкфурт на Одер през 1612 г. През 1632 г. той бил за последен път ректор на същото учебно заведение. От него са известни четири научни съчинения по медицински въпроси. Франц Омих подготвил за печат цитираното съчинение: „Описание на едно посолство и пътуване...“, като го посветил и предназначил за новогодишен подарък на един свой бивш ученик — юнкера Давид Басевиц, който обичал историята, географията и старините.

Пътеписът, който издава Фр. Омих, е едно непретенциозно и немного подробно пътеописание. В частта, отнасяща се за пътя между Дунав и Босфора, обаче могат да се намерят някои твърде обстоятелствени описа-

ния, например на търговския дом в Белград, на народни религиозни празници на българите в Софийско, както и някои твърде важни сведения по други въпроси.

Книжката „*Beschreibung einer Legation und Reise...*“, издадена от Фр. Омих, се среща като библиографска рядкост в някои от немските библиотеки и малцина са изследвачите, които са я прелиствали. На нея се е спрял в една от студиите си в спр. „*Rad*“ (т. 112, от 1892 г.) хърватският учен П. Маткович, който я преразказал и разгледал от историко-географска следна точка. Не ми е известно това съчинение да е цитирано от първоизточника в българската историческа и научна литература. По-долу даваме български превод на този пътепис по екземпляра, намиращ се в Университетската библиотека на гр. Пена.

ОПИСАНИЕ НА ЕДНО ПРАТЕНИЧЕСТВО И ПЪТУВАНЕ
ОТ ВИЕНА В АВСТРИЯ ДО КОНСТАНТИНОПОЛ
НА ГОСПОДИН ДАВИД УНГНАД... ПРЕЗ 1572 Г...

ПОДГОТВЕНО ЗА ПЕЧАТ ОТ ФРАНЦ ОМИХ... ГЮСТРОВ, 1582 Г.

На 11 [май 1572 г.] станавме рано и към 9 часа пристигнахме в Белград.

На 12 с. м. престояхме там и разгледахме крепостта и града с позволение на Хасан паша, който преди години е бил темешварски паша, сега обаче е санджак-паша тук в Белград. Крепостта е разположена високо и приветливо, под нея от запад тече река Сава и се влива в Дунав до самите стени на крепостта от изток до една бяла кула. В крепостта няма нищо особено за виждане, отвътре е доста лошо построена. Там има една кула, която обаче беше пробита от изстрели и се нарича Бойша. Срещу нея се намира друга, наречена Небойша. На стража на споменатата крепост стоят неколцина турци. Споменатият Хасан паша си е построил къща пред града и същият, освен че поздрави господин посланика, му подари и един чибук. Градът е разположен край Дунав и Сава, малко разпилян е и трябва да има към 6000 къщи. Населен е от турци, сърби, евреи, дубровничани и други. В града има два хубави керван-сарая и една голяма стара къща, която се посещава и в която отседат различни търговци. По време на миналото поражение на турската армада¹ турчинът събрал тук от Седмоградско и от цяла Долна Унгария много коноц, восък и смола за строеж на галери и заповядал да стоварят това там до водата. По това време избухнал пожар и изгоряло всичко заедно с много къщи. Особено пострадал един дубровничанин, на когото били унищожени стоки на стойност 30 000 талера. На турския султан обаче останало имущество на стойност 40 000 талера. Заради това той наложил на търговците и сам помагал да се построи

нова сграда, която вече е започната, ще има много магазини и ще бъде покрита с ламарина. Тя ще бъде четириъгълна и изградена в римски стил, а, както може да се види, завършването на тази сграда ще струва значителни средства. На турски тя ще се нарича търговски дом.

На 12 с. м. потеглихме по суша с 20 коли, пет от които приналежаха на придружаващите ни конници. На 13 с. м., след като колите бяха подредени и натоварени, на една миля път от Белград пристигнахме до една крепост, която е разположена на висока планина и се нарича на турски Авала, а на унгарски Жърнов². Още когато турците не са държали Белград, те построили крепостта и така в продължение на 10 години били съседи на Унгария. Така че от Унгария навлязохме в Сърбия, която представлява първата част от страната Горна Мизия. Тук някога са управлявали деспотите, но са били прогонени от турците и страната сега е населена с расци и турци. На нощен лагер спряхме в един керван-сарай извън едно градче, наречено Гроцка. Когато турците завзели Смедерево или Иникорниум³, оттук са заплашвали Белград и построили в споменатото градче една паланка, която още стои; от Белград отстои на 3 мили.

На 14 май пътувахме през една хубава, но не особено висока планина, като отдясно оставихме селото, наречено Коларри⁴, и пристигнахме до едно друго село, наречено Резниц⁵, намиращо се отляво на една височина, и там пренощувахме. Града Смедерево оставихме от лява страна.

На 15 май станахме рано и дойдохме на нощен лагер при едно село, наречено Копави⁶, разположено наляво от пътя. Далеч наляво е планината Карпати, която при Холинава⁷ се насочва заедно с Дунав към Черно море и ограничава Унгария. Тук се издига планината Гутчемия⁸ и достига до планината Хемус.

На 16 с. м. през една дълбока долина край река Морава пътувахме към едно село Батуниц⁹ и пристигнахме в едно градче Ягодна. Там пренощувахме в къщата на един бег. Градчето е населено повечето от спяхии.

На 17 май на около миля път от Ягодна дойдохме до брега на река Морава и я преминахме с лодки. Тук трябва да завърши Сърбия и нататък започва Зардиния¹⁰. Тази река някога се наричала Мостиус. Недалеч от нея наляво видяхме стените на разрушения град Тортици¹¹. Намирахме се следователно между Морава, която ни беше отляво, и планината Гутчемия, разположена също отляво, в едно равно поле, където се сееше много ориз. Пристигнахме на нощен лагер в Парачин. Пред това градче тече малка река, идваща от Гутчемия, наречена Зиерница. Това градче се населява повече от спяхии.

На 18 с. м. престояхме там. Този ден от един манастир, намиращ се отдясно на една тясна планина към две мили от Па-

рачин и наричаш се Раваница, при посланика дойдоха двама сръбски калугери. Те му подариха едно агънце, няколко глави кисело зеле и една козя кожа, пълна с вино. Споменатите монаси си покриват главите с калимавки, носят дълги коси, които оставят да висят отзад на гърба, обличат се с черни раса. Богослужението си изпълняват на сръбски език с гръцки (православни) церемонии и обичаи. Такива калугери трябва да има към 300 из манастирите. Там лежи погребано и тялото на деспот Лазар¹², комуто вероятно са принадлежали България и Сърбия.

На 19 с. м. пътувахме между дълбоки долини през първата разбойническа гора и дойдохме в едно поле при село Болинау¹³. През тази област идва река Моравица и тече на изток. Над това село едно срещу друго на две нееднакви височини, едната по-висока от другата, се намират две порутени градища, които някога са били крепости на сърбите.

На 20-и пък пътувахме през планини и долини, където реката Морава се разделя на три реки и по-нататък образува един остров. Споменатата река извира от Ново бърдо. Край нея ние минахме близо до планината Гутчемия. Тази планина е много богата на метали. Турците правят тук пушки, куршуми и ламиринени листове и всичко се извозва за Константинопол. В този край има рудници при Оцио Нобет, Рудинград и Тропцна¹⁴. Сетне дойдохме до Колмас¹⁵, където наляво завършва Гутчемия и нататък започва Хемус. На нощен лагер се установихме при Ниш (Nissa), един град, който носи името си от течащата наблизо река Нишава (Nissava).

На 22-и пътувахме за един град, наречен Пирот (Pigoch), който се намира под планината Хемус. До него на една скала се намира разрушена крепост, която била построена от деспотите и в която те са живели; на едната страна тя е доста наклонена. Тук извират и много топли сернисти извори. На нощен лагер спряхме при Цариброд, под което село тече една малка река, наречена Сукова¹⁶.

На 23 с. м. пътувахме по постлан с камъни път, който дарданите, също и българите наричат Траянов път. Същият трябва да е бил построен по нареждане на император Траян и по него зимно време в сняг и кал той е превеждал войската си. Оттам минахме през село Калотина (Calletin) и се спряхме на нощен лагер при село Белица (Belissa). Привечер, когато пристигнахме там, повечето мъже и жени от селището се бяха събрали в една дървена черква, разположена на една височина. Всеки от тях беше донесъл от къщи една паница с варено жито, също и погачи и бял хляб и това се поставяше на две дълги маси на два реда в черквата. Над него застана свещеникът, а до него старейте на общината. Той чете и пях известно време. Тогава жените излязоха от сборището всяка с горяща свещ в черковния двор край черквата и всяка залепи свещта

на надгробния камък на своите кръвни роднини, някои от които починали преди 20 години. Те падаха ничком на гроба и с все сили призоваваха, всички едновременно плачеха и викаха, а някои си драшеха лицето до кръв. След като това продължи известно време, някои от присъстващите жени, които носеха на главите си венци, се утешаваха и биваха въвеждани наново в черквата. Там свещеникът пак дълго време четеше и пееше, кадеше с тамян и благославяше. Тогава поднасяха на свещеника житото и хляба, от които той заедно с придружаващите го си вземаше, а енориашите сядаха долу, ядяха и всеки подаваше на другия от своето. След това свещеникът наново пяха и ги благослови, тогава те станаха и си отидоха по домовете. Този обичай те правят три пъти в годината, всеки петък след най-големия празник на черквата. На един олтар те имат много восъчни свещи, също и икони на разпятието, на св. Павел, св. Никола и на Дева Мария.

На 24 с. м. пристигнахме в София (Sophie). Господин посланика отседна при един дубровнишки търговец, конете и колите обаче бяха събрани и подслонени в керван-сарая. Този град е обичайното седалище на румелийския бейлер-бег. Градът не е укрепен, но открит без стени, има към 7000 къщи. Той е също оживено средище на търговци. Иначе там няма какво да се види, само в предградието може още да се забележат малки остатъци от старите стени на разрушения град Улпио, който е бил изграден от император Улпий Траян; след това и старата черква „Света София“, която турците ежедневно разграждат и от нея строят своите джамии; също така изградена доста хубаво джамия от бившия будински паша на име Мехмед, който трябва да е бил отровен от един еврей и сега лежи погребан до нея. Също той е наредил да построят една баня и странноприемница или керван-сарай, та ако някой минаващ турчин се отбие, там да го чака един слуга и да му предава храна за конете, стигаща за три дни. В този град има и една баня, изградена изцяло от хубави бели полирани мраморни камъни, и друга една с пет помещения, отопляващи се от една пещ.

На 25 и на 26 с. м. почивахме в София.

На 27 пътувахме през широки ливади и през реката Сциабрум (Sciabrum), наричана от местните жители Искър (Isatz), която дели планините Скардус и Орбелус, след това продължихме през долини и през един висок шумак до нощния лагер в едно село, наречено Вакарел (Walckharella).

На 28 май минахме през една хубава равнина, към три мили дълга и две широка, отвсякъде затворена от една планина и заета от много села с доста добре обработени земи. Пристигнахме в едно село Ихтиман (Istiman), отседнахме и прекарахме нощта в един стар дървен керван-сарай близо до една черква, който трябва да е първият построен от турците в страната.

На 29 пътувахме през планината Родопа (Rodope), върху която на едно място в посока на Сърбия се намира село, наречено Капидервент (Khapilideruam)¹⁷, до него една голяма висока разрушена порта, наречена Базилика¹⁸, през която един хусар може лесно да язди с изправено копие. На друго място също в планината пък се намира село, наречено Ветрен (Wietepina), до него една разрушена крепост, която преди години е била изградена от един християнин на име Новакно(Новаскh оттам и стените още носят името Новакно (Новаскно)¹⁹. Близко до нея великият везир на сегашния и предишния турски султан — Мехмед паша²⁰, е изградил една хубава чешма за пътниците, защото всички, които минават по пътищата, водещи от Сърбия в Тракия, се събират тук. Тази крепост и споменатата порта са били клисура и твърдина на македонците, траките и сърбите. В тази планина пътят е много тесен, лош и каменлив. На много места се вижда постланият Траянов път, за който се споменава по-горе, обрасъл с трева и дървета и много разкъсан от водите. От тази крепост към Филипопол (Philipopol) се вижда едно хубаво равно поле. Оттук трябва да започва и да свършва Дардания. Тази страна е имала по тези места един борчески народ, но от собствени домашни войни е бил изтощен. Тази страна е обширна, но не и плодородна, песъчлива е и суха, лете реките пресъхват изцяло. Спряхме да ношуваме в Татар Пазарджик (Tartar Pasarsitsch), едно градче, населено само с турци.

На 30 май пътувахме през една хубава равнина до Филипопол, един град, и спряхме в един керван-сарай, намиращ се близо до моста. Градът е построен на три височини и заради това е наречен Тримонциум. Горе на височината има една стара разрушена крепост. От другата страна починалият султан Сюлейман²¹ наредил да му построят един стопански двор близо до река Марица, която тече край града. Този град трябва да е построен от Филип Македонски, бащата на великия Александър. Тъкмо в този ден тук пристигна бейлер-бегът на Гърция на име Чауш бег с войската си, който бил содомит на Сюлейман, и разположи лагера си край Марица. Ето защо Селим²² заради баща си Сюлейман го повишавал бързо до този пост. Понеже господин легатът носеше и за него подарък и поверително писмо от Негово величество императора, нареди да му съобщят това и да поискат аудиенция с него. На това бейлер-бегът чрез своите чауши отговори, че понеже нашият господар досега никога не е бил при Портата, нито е говорил с по-висшите, при тях няма обичай да говорят с такива пратеничества на пътя и особено в такъв момент, когато той е подготвен от своя султан с една войска да освободи Нови град в Далмация от обсадата на венецианците и когато има част от тази войска при себе си; ако господин посланикът желае да му поръча или да му изпрати нещо, той би изслушал и би приел на драго сър-

це това. На това Негово високоблагородие (посланикът) нареди на благородниците да предадат поверителното писмо и подаръците, като ги изпрати с неговите четири чауши. Бейлер-бегът заповяда на своята войска да направят път, като тромпетистите и тъпанджиите остави в средата. Когато пратениците влязоха в неговата палатка, която беше твърде красива, тромпетистите и тъпанджиите започнаха да свирят. Когато пратениците дойдоха пред него, той стана, наведе се доста приятелски, подаде им ръка. Той заразглежда внимателно подаръците — един висок часовник с кристални плочи, две доста големи ковани чаши, един доста хубав позлатен тас и кандел, а на нас каза „добре дошли“ и да седнем. Към това спомена, че съжалява, че не може лично да говори с господин посланика, защото като нов на този пост би рискувал да си има различни неприятности, ако би говорил лично с него. В отговор на това господата и благородниците го поздравиха вместо господин посланика от името на Негово римско императорско величество и му пожелаха много щастие в службата; предадоха му също поверителното писмо и посочиха, че тъй като той при Портата е влиятелен мъж, затова Негово величество му подарява тези неща с милостивото желание той да помогне със своя авторитет и със съвети пред своя султан да се запази нарушеният мир, за което Негово величество императорът ще му бъде твърде много милостиво задължен. На това бейлер-бегът попита как е Негово величество императорът и къде ние сме се разделили с него. Той се отблагодари също на Негово величество, че го е почел с тези подаръци. И когато споменатите господа от името на господин посланика пожелаха щастие на бейлер-бега, и той от своя страна също пожела добър път на Негова милост [посланика]. При това те станаха, с подаване на ръка се протиха и бяха изпроводени от споменатите негови хора до в къщи, като наредиха да се изпълняват всякакви войнишки игри. Неговата войска пресмятаха на 40 000 души, но ние не видяхме в неговия лагер повече от седем или осем хиляди души и към 500 камили. Той е чудесен учтив мъж, доста дебел, към тридесетгодишен е на възраст и пиел с удоволствие.

На 31 с. м. пътувахме през една равнина за едно село — Комисиус²³, и се разположихме на нощен лагер при Каяли (Khalı), също едно село.

На 1 юни пътувахме за едно село — Живо (?)²⁴ и повторно през една разбойническа гора. В нея; както и в другите споменати разбойнически гори, имаше забити високи пръти и на тях една колиба, в която се намираха пазачи. Те, щом забележеха пътници отдалече, удряха в един тъпан в знак, че е сигурно да се пътува от разбойници. Пристигнахме на нощен лагер в Хауриали²⁵.

На 2 юни дойдохме до един каменен мост, който беше дълъг 450 крачки и беше изграден от квадратни камъни. Пост-

роил го е Мустафа паша, който е бил велик везир при султан Сюлейман, когато той бил млад, заедно с едно жилище за минаващите султани и насреща един сарай. Градчето се казва по негово име Мустафа паша кьопри (Mustapha Bascha Zschupri)²⁶. Там останахме през нощта в керван-сарая. Този керван-сарай заедно с една джамия до него е хубаво построен. Там ни склониха да ни поднесат безплатна храна ориз, месо и хляб.

На 2 (с. м. пристигнахме) в големия и стар град Адрианополи (Adrianopoli), който още е обграден със стари римски и гръцки стени, които са доста високи. На някои места на стените още се виждат написани с римски и гръцки букви стихове. Този град е построен от император Хадриан²⁷. В предградията има един дълъг каменен мост. Там идват от изток река Тунджа и от север Арда и под моста се сливат с река Марица. Тази река обаче заедно с планината Орбели, която се издига до реката Искър, се насочва на запад в Егейско море.

В Адрианопол няма нищо особено за виждане освен джамията на султан Селим, сегашния турски владетел, която той наредил да се започне неотдавна и да бъде построена от негови пленници, също и от гърци. Твърде хубавите мраморни колони наредил да се извозят от разрушения град Троя и да бъдат пренесени през морето тук. Тук са построили също и Баязид²⁸ и султан Сюлейман две джамии, които обаче не могат да се сравнят с тази недовършена още сграда. Тук извън града султанът има едно жилище или сарай, защото той идва тук всяка година и живее известно време в него. Понеже местността тук край Марица има много трева и ливади, той държи тук своите камили, много на брой — няколко хиляди, — наредил е да се построи един обор с много стаи в него, с чешми, украсени с полирани бели мраморни камъни. В него има една стая, в която султанът обикновено спи с жените си, дълга е около десет крачки и широка шест, снабдена е с емайлирани, златисти и бяло полирани мраморни камъни, твърде скъпо. Строежът на тази стаичка трябва да струва към 50 000 талера.

На 4 юни останахме там и видяхме много хубави и скъпи неща и стоки.

На 5 дойдохме през ливадите в едно село, наречено Хафса, на нощен лагер.

На 6 [с. м. пътувахме през] едно хубаво градче Ескибаба, разположено в хубава местност [и дойдохме] на нощен лагер при Люлебургаз, който преди време е бил град и се наричал Бергула, а понастоящем е издигнат от Мехмед паша чрез хубави сгради. Тук са построени една хубава джамия и керван-сарай.

На 7 [стигнахме] до Исхиоли [Чорлу ?] на нощен лагер.

На 8 юни продължихме пътя си и за около три часа стигнахме до Егейско море, след това дойдохме на нощен лагер в Силиврия, един стар гръцки град, и днес още в по-голямата си

част населен с гърци, който се намира на един голям залив на морето. В града се намира още една стара запусътяла крепост.

На 9 (с. м. пристигнахме) до един каменен мост, който е построен на един залив на морето и се нарича Пропонтис²⁹ и който е дълъг 730 крачки и широк 8 (върху един ръкав от 220 крачки). Той носи името си от моста и се нарича Бююк Чекмедже. Понеже този мост е твърде порутен от морските бури, султан Сюлейман наредил да го издигнат наново твърде внушителен и здрав, обаче съвсем не е равен на моста при Прага. През един залив на морето по един лош, но доста дълъг мост пристигнахме на нощен лагер в градчето Кючук Чекмедже, където се влива реката Болхемус в морето, и там прекарахме нощта в керван-сарая. Щом Негова милост [посланикът] пристигна там, господин ораторът на Негово римско императорско величество в Константинопол³⁰ изпрати фон Брюксел³¹ с един преводач да посрещне Негова милост и да съобщи, че голямата му слабост е единствената пречка да не може лично да го срещне; също така да съобщи на Негова милост, че той и следващия ден, който беше 10 юни, трябва да остане в градчето, защото в този ден има съвет и поради това Негова милост не може да получи съпровод нито от чауши, нито от други турци; турците провеждат диван или съвет не само в споменатия ден, но и в петък, събота, неделя и понеделник и затова никой в тези дни не посреща.

На 10 юни почивахме там.

На 11 споменатият господин оратор изпрати предиспоменатия Брюксел, двама драгомани и своите слуги една миля напред да посрещнат господин посланика. Той нареди да докарат два коня за Негова милост и Едуардо, които те възседнаха и заминаха напред. Ние обаче останахме в колите облечени в най-хубавите си дрехи и когато стигнахме на четвърт миля от града, чауш пашата заедно с 50 чауши беше спрял и чакаше до един шумак в една долина до един бунар. Сетне той прие господин посланика и така отпътуваха на коне. Така ние пристигнахме в града. Из улиците ни чакаше много народ, една част от който се радваше и говореше „аферим“, т. е. „Браво, добре е сторено“, а други — „Бре гиди гяур“, т. е. „Ах, пусти неверници“. Междувременно ние пристигнахме в керван-сарая към 10 часа преди обед. Този ден господин ораторът ни остави свободни, а на наетите императорски коли подари две бурета вино. На споменатия чауш паша, когато човек иска да го чима за съпровод, трябва да му заплаща отделно и да брой за всеки кон по един дукат. . .

- ¹ Става дума за сражението при Лепанто през 1571 г.
- ² С турското название Авала (средновековното славянско Жърнов, у автора *Naballa, Ziegnaw*) се нарича и днес височината югоизточно от Белград.
- ³ *Incornium* авторът е употребил вместо *Tricornium*. Срв. бел. 11 към Вранчич.
- ⁴ Село Колари и сега съществува под това име, намира се южно от Смедерево.
- ⁵ *Reznitz* — може да е дн. с. Ресник, южно от Белград. Маткович е склонен да го свърже със с. Радица, намиращо се източно от пътя.
- ⁶ *Sorai* — изопачено название; може би Лапово между Баточина и Смедеревска Паланка.
- ⁷ *Holinava* — може би авторът е имал пред вид Хомолске планина, между реките Млава и Пек, притоци на Дунав.
- ⁸ *Gutschemia* — вероятно планините около дн. Кучево.
- ⁹ *Batunitz* — дн. Баточина.
- ¹⁰ *Zardinia* — изопачено предадено името Дардания.
- ¹¹ *Tortici* — Маткович приема, че по място отговаря на античния Хореум Марги, дн. Чуприя.
- ¹² Деспот Лазар — Лазар Хребелянович, сръбски княз (1371—1389).
- ¹³ *Bolinav* — дн. с. Бован, източно от Морава.
- ¹⁴ *Otio Nobeth, Rudingrad, Gorozua* — тези имена не могат да се идентифицират.
- ¹⁵ *Kholmass* — изопачено местно име. Маткович предполага, че се касае за село Комрен. Възможно е също авторът да е имал пред вид с. Хум, северно от Ниш.
- ¹⁶ *Susoa* — р. Суковска река, ляв приток на Нишава.
- ¹⁷ Капудервент, с. Клисура до Траяновите врата.
- ¹⁸ Авторът е приел името Василица (*Vasilica*) за име на Траянови врата.
- ¹⁹ Авторът говори тук за с. Паланка, намиращо се северозападно от с. Ветрен на мястото на античното Понте Укази. За него вж. Мутафчиев, цит. съч., с. 81.
- ²⁰ Мехмед паша — Мехмед Соколович, велик везир (1564—1579).
- ²¹ Султан Сюлейман I (1520—1566).
- ²² Султан Селим II (1566—1577).
- ²³ *Commsius* — несъмнено е с. Конуш.
- ²⁴ *Ziuo?* — изопачено име. Дали не е Узунджово?
- ²⁵ *Hauriali* — Харманли.
- ²⁶ За Мустафа паша и селището срв. бел. 36 към Курпешич.
- ²⁷ Римския император Публий Елий Хадриан (117—138).
- ²⁸ Баязид II (1447—1512).
- ²⁹ Авторът е смесил античното име на Мраморно море Пропонтида с това на моста и селището.
- ³⁰ Императорски оратор при Портата по това време бил Карло Рим (1569—1573).
- ³¹ Филиберт фон Брюксел бил зет на Карло Рим.